

ASCOLTA

41. årgang · Nr. 3
DECEMBER 2022

Et operahus:

Staatsoper Hamburg

Teaterfiktion og 'virkelighed'

La Vendetta og I Pagliacci i Sønderborg

Et dystopisk mesterværk

The Handmaid's Tale på Operaen

Indhold

1 Forsiden:

Louise Pape, Sara Swietlicki, Tessa Kilsholm og
statister i *The Handmaid's Tale*.
Foto: Camilla Winther / DKT.

3 Leder

Ekspressionistisk eskapisme

4 Rekordbesøg på Den Røde Plads

6 Anmeldelser

- *The Handmaid's Tale* på Det Kongelige Teater
- *La Vendetta/I Pagliacci* på Alsion i Sønderborg
- *Katja Kabanova* på Det Kongelige Teater
- *Rusalka* på Den Fynske Opera
- *Græsemageren* på Alsion i Sønderborg
- *Askepot* på Det Kongelige Teater
- *Carmen* på Det Kongelige Teater
- *Skattegraveren* på Den Fynske Opera

31 Operakalenderen

37 Et operahus og dets historie

- Staatsoper Hamburg

45 Boghylden

- Lars Ole Bonde, "Hele Danmarks Opera".
DJO gennem 75 år.

48 Intermezzo

- fra New Zealand til Finland

51 Intermezzo

- Nibelungens Ring med forsinkelse

53 Portræt: Fredrick Skjeldal

56 Mærkedage

60 In memoriam

- Jens Wilhelm Pedersen (Fuzzy)

61 OV-Lokalt

63 OV's bestyrelse mm.

Medlemsblad for foreningen
OPERAENS VENNER
Udgiver: Operaens Venner
www.operaensvenner.dk
ISSN 0900-6354

Redaktionsgruppe:

Kim Reich (KR)
mail@kimreich.com, tlf. 5050 2016
Ansv. redaktør

Henrik Marcussen (HM)
henrikmarcussen@outlook.com,
tlf. 4142 2684

Anne Holm (AH)
enna.mloh@gmail.com, tlf. 2682 1911

Kirsten Neel Harry (KNH)
knh@xtrahand.dk, tlf. 2165 3499

Pia Fosshøj (PF),
billedredaktør, dtp, annoncer
fosshøj@webspeed.dk, tlf. 2287 8044

Bestyrelse, udvalg
og lokal-afdelinger: Se side 63

Tryk: Specialtrykkeriet Arco A/S

Distribution: PostNord

Reklamationer over leveringen
rettes til kasserer Hanne Brenøe
hanne@brenøe.dk, tlf. 3810 0797

Et abonnement på ASCOLTA er samtidig et
medlemskab af Foreningen Operaens
Venner. Årskontingentet er 400 kr. og 450 kr.
for to samboende. Pensionister over 65 år
betaler 250 kr., samboende 330 kr.

Næste nummer udkommer 1. februar 2023
Redaktionel deadline 1. januar 2023
Annonce-deadline: 7. januar 2023

Fotos i Ascolta er så vidt muligt clearet med rettighedshavere. Skulle nogle være overset, er det sket utilsigtet, og retmæssige krav vil ved henvendelse til redaktionen blive honoreret, som var retten indhentet i forvejen.

Ekspressionistisk eskapisme

Af Kim Reich

Med såre aktualitet dukker *Antikrist* op i repertoireplanen på Deutsche Oper i Berlin mellem *La Traviata*, *Simon Boccanegra* og *Tryllefløjten*. Rued Langgaards sent anerkendte værk havde premiere i Berlin den 30. januar 2022 og vender nu tilbage med tre opførelser i februar 2023. Værket blev første gang opført den 2. maj 1999 på Tiroler Landestheater i Innsbruck; og som en slags apokalyptisk påmindelse om at den dag vil komme, hvor Fanden selv allokerer Antikrist for i Guds stemme at påføre os død og ødelæggelse, blev den oprindelige premiere i den tyske hovedstad i 2020 spoleret af corona-pandemiens ankomst.

Antikrist fremstår i bibelsk forstand som en politisk hersker, der vil få magt over hvert eneste folkeslag på jorden, men også som en religiøs lederskikkelse, der altså udgiver sig for at være Gud. Han er en falsk

profet; og hvor er vi stødt på denne lignelse før - om folkeforførereren med de menneskelige træk, der dræber de der ikke er med ham?

Om slutningen på *Antikrist* hedder det i Deutsche Opers glimrende programhæfte og vi lader teksten bringe på tysk:

”Luzifer schwingt sich dazu auf, Gott für tot zu erklären und beginnt, die Lebenden und die Toten zu richten. Gottes Stimme vernichtet den Antichrist und beendet dessen Herrschaft auf Erden. Die Menschheit ist erlöst und preist den himmlischen Frieden Gottes.”

Med andre ord: Vi kan vinde kampen mod det onde ved at være faste i troen, sådan som Rued Langgaard må have været det, da han skrev og senere reviderede værket i kølvandet på Den første Verdenskrig og på kanten af 1930'ernes optakt til Ragnarok.

Men lad ikke opførelsen i Berlin være en reminder om grumme tider lige uden for døren, for instruktøren Ersan Mondtag mener ikke,

at operaen som institution har pligt til at afspejle verden som den er - endsiges værket.

”Opera er en meget kunstig form, der alene på grund af det tekniske omkring sangen ikke kan være naturalistisk. Når jeg går i operaen eller i teatret ønsker jeg at blive berøvet min hverdag og ikke at blive konfronteret med dens tristhed og sløvhed”, siger Ersan Mondtag, der lige nu føler at han er i sin ekspressionistiske periode.

Visuelt er opsætningen i Berlin ikke for sarte sjæle. Operaens fremragende ensemble udsættes for lidt af hvert i relationer til kostumer og handling. Det er opulent, dekadent og lidt derude, hvor budskabet i Mondtags iscenesættelse ikke skal tages alt for alvorligt. Publikum og anmeldere var stort set begejstrede, men mest af alt for musikken. Der lader vi billedet stå. Åbenbart går ekspressionisme og eskapisme hånd i hånd, mens Langgaard består! ■

WWW.OPERAENSVENNER.DK

Copenhagen Opera Festival:

Rekordbesøg på Den Røde Plads

Af **Kim Reich**

Efter coronapandemiens besværligheder er Copenhagen Opera Festival - blandt andet med aflysningsen i de store tiltag 2020 - kommet rigtig godt i gang igen. I år fandt festivalen sted fra den 19. - 27. august, og i de første fem dage dannede Den Røde Plads på Nørrebro rammen om den store festivalscene. Her lagde knap 9.000 besøgende vejen forbi - sammenlignet med godt 6.000 i 2021.

Omkring festivalscenen samlede folk i alle aldre - både det erfarne operapublikum, nybegyndere, lokale beboere, skatere fra området og nysgerrige forbigående for at nyde musikken.

“Det var en stor fornøjelse at se både familier, venner, nybegyndere og garvede operagængere samles og at opleve den fantastiske varme og begejstrede stemning, hvor vi alle delte og mødtes om de her oplevelser som ét fællesskab. Det er netop det, vi gerne vil; bringe folk sammen og åbne operagenren for flere, og det var virkelig vidunderligt at se det ske”, siger Amy Lane, der er festivalchef og kunstnerisk

leder af Copenhagen Opera Festival.

Programmet på festivalscenen bød blandt andet på en fuld orkesterkoncert med højdepunkter fra Gounods *Roméo et Juliette*, fremført af Malmø Operaorkester og -kor, forestillingen *Il Tabarro* af Puccini, mesterklassekoncert med årets gæstekunstner, den skotske tenor Nicky Spence, og mellemøstlige toner og dans til søndagens familiedag. Alt sammen var med fri entré.

Fra Den Røde Plads forgrenede festivalen sig ud til mange andre dele af byen med en lang række koncerter og forestillinger på forskellige venues, hvor langt de fleste meldte udsolgt. Festivalen havde desuden rekordmange frivillige i år - både nogle der har været en del af festivalen tidligere og helt nye.

Tegn på en lys fremtid

Årets program havde et stort fokus på nykomponerede forestillinger og bød på hele fem nye værker, hvoraf tre var urpremierer. På Takkelloftet kunne publikum opleve festivalens egen nyproduktion, da den reality-inspirerede *Lisbon Floor* blev opført for første

gang. Ascoltas anmelder Lars Ole Bonde fandt, at forestillingen var overraskende, vittig og begavet. “Årets egenproduktion hos Copenhagen Opera Festival har været undervejs i flere år. Konstellationen med komponisten Matias Vestergård, librettisten Lea Marie Løppenthin og instruktøren Natascha Metherell er vist ny for de fleste, men det ligner et lykkeligt træf. Resultatet er i hvert fald noget af det mest interessante jeg har set og hørt inden for ny dansk opera,” skrev Lars Ole Bonde.

IScenes anmelder beskrev Matias Vestergård og Lea Marie Løppenthin som en “uimodståelig stjerneduo” og konkluderede, at “fremtiden for dansk opera ser lysere ud end nogensinde”. I Østerbro Skøjtehal ur-opførtes Niels Rønsholdts isnende og dunkle kammeropera *Den Sidste Olie* om menneskets rovdrift på natur og medmennesker, og på Glostrup Stadion kunne man opleve den tyske sportsopera *Die Oper #3. I Volume*, den gamle sporvognsremise på Enghavevej, var der endnu en urpremiere, da Marcela Lucatellis forestilling *Die A*

Happy Man om europæernes evindelige jagt på lykke blev vist for første gang, mens Kent Olofssons og Albert Montañez' opera *Alan Turing* om matematikeren og LGBTQ+ - ikonet af samme navn blev opsat på Sort/Hvid.

Programmet bød traditionen tro også på flere store solister. Den amerikanske stjernetenor Lawrence Brownlee sang i Tivolis Koncertsal, akkompagneret af Tivoli Copenhagen Phil, mens den skotsk-tyske mezzosopran Catriona Morison gav koncert i Glassalen sammen med den verdenskendte pianist Malcolm Martineau. Årets Operatalent, den herboende russisk-danske sopran Yana Kleyn, optrådte med en udsolgt solokonzert i Christians Kirke akkompagneret af pianisten Ulrich Stærk, og den skotske tenor Nicky Spence kunne høres, akkompagneret af sin mand, pianisten Dylan Perez, i Børssalen.

Nyt brancheprogram

Dermed kan det konstateres, at COF har fået vokseværk på flere parametre, men festivalen voksede også med et helt nyt tiltag i form af et internationalt

Den Røde Plads på Nørrebro i København er blevet et succes venue.

brancheprogram, hvor professionelle aktører fra ind- og udland mødtes i København for at diskutere operagenrens potentialer og udfordringer. Blandt andet deltog ledere af den hollandske O. Festival for opera, musik og teater; Den Andra Operan i Sverige og Borealis Festival i Norge. Branchearrangementet forløb over to dage og indeholdt blandt andet paneldiskussioner og networking-arrangementer for de knap 20 deltagere. Her blev deltagerne også præsenteret for et udsnit af de mange nyproducerede forestillinger, der var en del af årets festival - noget der allerede har affødt henvendelser om køb af forestillin-

ger til flere internationale festivaler.

Med i billedet hører, at festivalen ved siden af de store arrangementer og events og den faglige debat også spredte sig ud til byens offentlige rum med showbåd på kanalerne og opera-partybus, der kørte rundt og gav pop-up shows i gaderne, mens et tidligere hit, operabingo, var tilbage med solisterne Simone Victor og Palle Knudsen, dansktopparret Keld og Hilda som værter og arier to go på højkant. I 2023 finder Copenhagen Opera Festival sted fra den 11. - 20. august, hvilket er godt en uge tidligere end i år. ■

Et dystopisk mesterværk

Poul Ruders *The Handmaid's Tale* på Operaen.

Anmeldt af Lars Ole Bonde

*****

Det er en sørgelig - international - tommelfingerregel, at under én promille af nyskrevne operaer opnår mere end én produktion. Poul Ruders *The Handmaid's Tale* er en glædelig undtagelse fra denne regel. Den havde premiere på Gamle Scene i år 2000 - som den første danske nyskrevne opera på Det Kongelige Teater i årtier. Siden har den opnået et internationalt gennembrud og inden for de seneste år er den blevet opført i Boston og på English National Opera (iscenesat af Annilese Miskimmon, tidligere chef for Den Jyske Opera). Nu er operaen så tilbage i København, i en samproduktion med San Francisco Opera, og derfor naturligvis på engelsk. Og der er mange gode grunde til værkets succes. Som komponisten har formuleret det: "Den har det hele: Forbudt kærlighed, strafbar sex, løgn og bedrag, hykleri, fortvivlelse og håb, store processjoner i farverige klædedragter, offentlige henrettelser.

En vældig fortælling om menneskets dårskab." Forlægget, Margaret Atwoods dystopiske roman fra 1985, læses da også stadig og er både blevet filmatiseret og transformeret til populær tv-serie. Nok så vigtigt er det lykkedes librettisten Paul Bentley - i samarbejde med komponisten - at kondensere den komplekse roman til en yderst velfungerende og dramaturgisk klar operatekst - som Poul Ruders så har forsynet med en konstant afvekslende, kontrastrig og meget filmisk musik, der betjener sig - på en gang umiddelbart tilgængeligt og raffineret - af mange forskellige stilelementer og vokale udtryk. Komponisten maler yderst ekspressivt og farverigt på "akustiske lærreder" (for nu at citere titlen på en bog om hans liv og musik). Det samlede udtryk er voldsomt og fascinerende - med musikkens hjælp bliver øko- og religionsdramaet endnu mere vedkommende og aktuelt; vi bliver følelsesmæssigt engageret i personerne. I romanen er der tre tidslag: Dramaets nutid i den totalitære stat Gilead, den umiddelbare fortid - meget lig

vores egen tid - i USA før den økologiske katastrofe, som fører til et religiøst statskup. Endelig er der et fremtidslag: En konference afholdes i 2192 e.Kr., hvor en arkæolog fremlægger fundet af "Tjenerindens fortælling" (på kassettebånd). Ved uropførelsen i 2000 lå fremtidslaget som ramme om selve fortællingen - uden musik. I den nye produktion er rammefortællingen helt fjernet. Det har både fordele og ulemper.

Vægt på nutidsdramaet

Opførelsen på Operaen er iscenesat af kompagniets netop afgåede chef John Fulljames. Hermed følger han endnu en genenarbejdet og seværdig fortolkning til en ganske lang række iscensættelser i København, som bl.a. tæller *Nixon in China*, *Light - Bach Danses*, *Don Giovanni* og senest *Valkyrien*. Fordelen ved at fjerne rammefortællingen er, at oplevelsen bliver enklere - en fortælling i 'nutid' med 'flashbacks', som afvikles elegant og meget filmisk, ikke mindst når nutid og fortid blandes og udspiler sig synkront. Ulempen - som nok kun er det for

Hanna Hipp, Sarah Champion, Gisela Stille.

Foto: Camilla Winther / DKT.

tilskuere, der har læst romanen eller set førsteudgaven - er at dramaet mister den historiske dybde, der ligger i at reflektere over en tragisk historie som en del af civilisationernes langsomme pendulbevægelse mellem frem- og tilbageskridt. Det kan være svimlende bare at tænke på de tilbageskridt, vi har været vidne til i løbet af de seneste 25 år, som operaen nærmest realistisk foregriber: kriminaliseringen af abort i USA, oprør mod demokratiet, fundamentalistisk undertrykkelse af kvinder i Iran og Afghanistan, hemmeligt politi og

mørkemænd som eneheriskere i mange lande osv. osv.

I denne fortolkning møder vi ganske enkelt en ung kvinde - Offred, hvis navn betyder "Til Fred" (som er navnet på den kommandant, hvis barn hun forventes at føde) - der for få år siden er blevet skilt fra ikke bare sin kæreste, sit barn og sin mor, men fra hele den tilværelse hun kendte (og som ligner vores). Vi følger hendes "omskoling" til tjenerinde, dvs. avlsmaskine for eliten, og hendes tredje avlsprioride (og sidste chance) hos den højststående komman-

dant og hans hustru Serena Joy, der i "tiden før" var tv-gospelstjerne. I erindringsflashbacks genoplever hun scener fra sin fortid, og hun prøver at holde fast i et håb om at slippe bort - inspireret af (snydelatin)-indskriften "Nolite te bastardes carborundorum" (Lad ikke svinene tryne dig), som en tidligere tjenerinde har ridset ind i tjenerindeværelsets sengebund.

Vi er vidner til store tableauer, som viser mere eller mindre absurde religiøse ceremonier - fødsel, henrettelse, afstraffelse - kaldet "bjærgning". Og Guds Øje, efterretnings-

tjenesten, er allestedsnærværende. Ruders har forsynet disse tutti-scener med en satirisk-vrængende musikalsk aura, hvor call and response veksler med hule, enstemmige bønner og overdrevent pompøse hymner og marcher. Og gennem hele operaen høres strofer fra "Amazing Grace" - Serena Joys gamle glansnummer – som et stærkt ledemotiv. Faktisk bruger Ruders den velkendte spiritual til at skabe musikalsk kontrapunkt til

den religiøst motiverede vold og undertrykkelse, som vi ser udfolde sig i stort og småt. Hykleriet er gigantisk.

Et uhyggeligt scenerum

Scenografien ved Chloe Lamford er enkel, rå og meget velfungerende. Den deler scenen ind i tre spillefelter - med "Det Røde Center" som ramme: en tidligere sportshal, der nu er samlingsal i genopdragelsesinstitutionen. En kæmpemæssig fabriks-

port kan sænkes ned og afgrænse forscenen, og en gennemsigtig glasvæg kan dele rummet op i bag- og mellemscene.

Disse tre spilleflader og åbne scenskift skaber så stederne i forløbet (et års tid), af og til med nutid og fortid kørende samtidig i hver sit rum. Endelig må vi nævne "muren" - her med et kæmpemæssigt billede af "Guds øje", hvor de daglige henrettelser af "forbrydere" finder sted. Skillevæggene bruges også til Will Dukes

Hanne Fischer, Morten Staugaard.

Foto: Camilla Winther / DKT.